

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

**Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ СИСТЕМИ КРАЇН ЦСЄ

Рівень вищої освіти – магістр

Освітня програма Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Спеціальність С3 Міжнародні відносини

**Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини**

**Затверджено на засіданні
кафедри міжнародних відносин
Протокол No1 від 26 серпня 2025 р.**

м. Івано-Франківськ – 2025р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Політико-правові системи країн ЦСЄ
Викладач (-і)	Струтинська Тетяна Зіновіївна – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Контактний телефон викладача	(0342) 75 20 27
Е-mail викладача	tetiana.strutynska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	заочний
Обсяг дисципліни	Лекції – 6 год. Практичні заняття – 4 год. Самостійна робота – 80 год. 3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/99adf9bf53931112857d
Консультації	Згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс спрямований на комплексне вивчення особливостей формування, функціонування та еволюції політичних і правових систем держав Центрально-Східної Європи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина). Дисципліна охоплює аналіз ключових інститутів публічної влади, їхньої взаємодії, механізмів прийняття рішень, а також юридичних основ організації політичного процесу в країнах регіону. Особлива увага приділяється інституту глави держави, парламентам та урядам, їх конституційним повноваженням та ролі у політичній системі. Вивчення партійних систем дозволяє зрозуміти внутрішньополітичну динаміку, логіку партійної конкуренції, трансформацію партій та їх вплив на державну політику. Значне місце відведено судовій владі та прокуратурі – як гарантам верховенства права, демократичного контролю й захисту прав громадян. Курс також охоплює проблематику територіальної організації влади, форми місцевого самоврядування та специфіку моделей децентралізації у країнах ЦСЄ. Окремий блок присвячений засобам масової інформації, їх організації, ролі у політичному процесі, медіа системним моделям та впливу на демократію. У процесі навчання студенти набувають умінь порівняльного аналізу політико-правових систем, роботи з конституційними текстами, законодавством, програмними документами політичних партій, статистикою та аналітикою. Вони вчаться ідентифікувати спільні риси та відмінності між державами, визначати фактори стабільності та виклики демократичному розвитку регіону. Курс формує цілісне уявлення про інституційну архітектуру держав ЦСЄ, забезпечує практичні навички аналізу їхніх політичних процесів, сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері міжнародних відносин, державного управління та європейських студій.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

Метою дисципліни «Політико-правові системи країн Центрально-Східної Європи» є формування у студентів цілісного розуміння політичних та правових інститутів держав ЦСЄ, їхньої структури, функціонування та взаємодії, а також розвиток навичок порівняльного аналізу політико-правових моделей регіону в контексті демократичних трансформацій, європейської інтеграції та сучасних викликів розвитку державного управління.

Цілі навчальної дисципліни

У процесі вивчення дисципліни студенти повинні:

- ✓ засвоїти базові поняття, класифікації та моделі політичних і правових систем;
- ✓ зрозуміти сутність, структуру та функції політичної системи держав ЦСЄ;
- ✓ опанувати типологію правових систем і специфіку правових традицій у країнах регіону.
- ✓ вивчити конституційно-правовий статус президента, парламенту, уряду, судової влади та прокуратури;
- ✓ проаналізувати механізми формування, повноваження та взаємодію ключових інститутів влади;
- ✓ ознайомитися зі структурою та функціями органів територіального представництва і місцевого самоврядування.
- ✓ дослідити розвиток і трансформацію політичних партій у Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині;
- ✓ проаналізувати партійні системи, моделі партійної конкуренції та їхній вплив на політичні процеси.
- ✓ осягнути особливості організації судової влади та прокуратури в країнах регіону;
- ✓ вивчити їхню роль у забезпеченні верховенства права та демократичного контролю.
- ✓ зрозуміти організацію ЗМІ в країнах ЦСЄ, їхню роль у політичному процесі та вплив на демократичні інститути;
- ✓ навчитися оцінювати медійні системи з перспективи свободи слова та політичного плюралізму.
- ✓ розвинути навички порівняльного аналізу політико-правових моделей;
- ✓ навчитися працювати з конституційними текстами, нормативно-правовими актами, статистичними та аналітичними матеріалами;
- ✓ формувати здатність виявляти спільні риси, відмінності й тенденції розвитку політико-правових систем держав ЦСЄ.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні компетентності:

СК 9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК 10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань,

готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Програмні результати навчання:

РН 06. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	4
самостійна робота	80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	С3 Міжнародні відносини	1м	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	Семінарські заняття	сам. роб.
Тема 1. Політична система суспільства	1		9
Тема 2. Правова система суспільства	1		9
Тема 3. Інститут глави держави у країнах ЦСЄ	1	1	8
Тема 4. Парламенти країн ЦСЄ	1	1	8
Тема 5. Політичні партії та партійні системи у країнах ЦСЄ	-	1	9
Тема 6. Уряди держав ЦСЄ	1	1	8
Тема 7. Судова система та прокуратура в країнах ЦСЄ	1		9
Тема 8. Територіальне представництво і місцеве самоврядування у країнах ЦСЄ	-	-	10
Тема 9. Засоби масової інформації в державах ЦСЄ	-	-	10
ЗАГ.:	6	4	80

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Поточний контроль з дисципліни «Політико-правові системи країн Центрально-Східної Європи» відбувається шляхом перевірки засвоєння студентами знань та умінь в ході семінарських занять, написання контрольної роботи, підготовки індивідуальної роботи та контролю самостійного опрацювання додаткової літератури. Перевірка засвоєння студентами знань та умінь в ході семінарських занять здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей (в тому числі у формі презентацій), коротких письмових / тестових робіт. За опрацювання тем, визначених для семінарських занять студент може отримати максимально 30 балів. Відповідна форма активності студентів оцінюється за стобальною системою. У кінці семестру сума всіх оцінок ділиться на кількість оцінок та множиться на 6.
Вимоги до письмових робіт	Написання 1 письмової контрольної роботи (оцінюються за 100- бальною шкалою) є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усі види робіт, що передбачаються силабусом. Контрольна робота включає 20 тестових питань та оцінюються 40 балами.
Семінарські заняття	Оцінювання виступів на семінарських заняттях та інших видів роботи здійснюється на основі перевірки рівня теоретичних знань, умінь працювати з нормативно-правовими актами, офіційними документами, аналітичними матеріалами, а також сформованості навичок порівняльного аналізу політичних та правових систем країн Центрально-Східної Європи. «Відмінно» (90–100 балів) Здобувач освіти демонструє всебічне, глибоке та системне знання політико-правових систем країн ЦСЄ і: • вільно оперує ключовими поняттями політичної та правової системи, інституційної структури та конституційного права держав регіону; • орієнтується в конституціях країн ЦСЄ, законодавстві, структурах органів влади та їхніх компетенціях; • демонструє високий рівень знань про інститути глави держави, парламенту, уряду, судової влади та місцевого самоврядування; • уміє логічно, структуровано й аргументовано вибудовувати відповідь; • здатний здійснювати глибокий порівняльний аналіз систем влади Польщі, Чехії, Словаччини і Угорщини; • уміє аналізувати реальні політичні процеси, партійні системи, судову практику, зміни в урядах та виборчих моделях; • формулює обґрунтовані висновки та власні аналітичні позиції; • демонструє високий рівень умінь працювати з офіційними документами (конституціями, законами, регламентами парламентів, урядовими постановами тощо), а також з аналітикою провідних дослідницьких інституцій. «Добре» (70–89 балів) Здобувач освіти добре засвоїв основний матеріал та: • упевнено володіє базовими знаннями про політичні та правові системи країн ЦСЄ;

	• знає основні положення конституцій, структуру парламентів, урядів, судових органів; • здатний аналізувати особливості партійних систем, виборів, діяльності органів влади — хоча з окремими неточностями або недостатньою деталізацією; • аргументовано висловлює власні думки щодо функціонування політичних інститутів; • застосовує знання для аналізу практичних ситуацій, але інколи допускає помилки в інтерпретації документів або підходів; • демонструє достатній рівень роботи з джерелами, але не завжди поглиблений. «Задовільно» (50–69 балів) Здобувач освіти частково опанував навчальний матеріал, проте: • демонструє поверхнєве розуміння ключових понять політичної та правової системи; • має труднощі з аналізом конституцій, законодавчих норм, функцій органів влади; • неповно або нечітко пояснює структуру та компетенції парламенту, уряду, президента; • слабо орієнтується у партійних системах та особливостях політичного процесу країн ЦСЄ; • відповіді містять помилки у логіці або термінології; • аналітичні навички сформовані на базовому рівні; • робота з джерелами є фрагментарною або формальною. «Незадовільно» (менше 50 балів) Здобувач освіти не опанував навчальний матеріал і: • не володіє основною термінологією політичної та правової системи; • не розуміє структури влади у країнах ЦСЄ та принципів її функціонування; • не знає змісту конституційних норм, ключових інститутів, процедур формування органів влади; • не здатний аналізувати політичні процеси або роботу інститутів влади; • відповіді є нелогічними, фрагментарними або відсутніми; • практичні та аналітичні навички не сформовані.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю навчальної дисципліни визначаються навчальним планом. Здобувач(ка) отримує залік на останньому практичному занятті за умови виконання всіх передбачених си́лабусом навчальних робіт, відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору не менше 50 і більше балів за всі види контролю.
Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка за вивчення дисципліни складається із математичної суми балів за роботу на семінарах (максимально – 30 балів), отриманих балів за самостійну роботу (максимально – 15), за презентацію проєкту (максимально – 15), за контрольну роботу – максимально 40 балів, що в сумі максимально може скласти 100 балів. Підсумковий семестровий контроль дисципліни здійснюється у формі заліку. На останньому практичному занятті проводиться підсумкова

	контрольна робота і виставляється залік. Кількість тестових питань становить 20, кожне з яких оцінюється у 2 бали.
--	--

7. Політика навчальної дисципліни

Дисципліна базується на принципах академічної доброчесності, що передбачають самостійне виконання студентами навчальних і контрольних завдань, добросовісне використання джерел, відсутність плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних. Будь-які порушення академічної доброчесності (списування, несанкціоноване користування під час контрольних робіт, використання чужих текстів без посилання, тощо) тягнуть за собою зниження оцінки або повторне проходження оцінювання. Ознайомитися з Положенням про академічну доброчесність можна на сайті університету: https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83.pdf?utm_source=chatgpt.com

Систематична присутність на лекційних і практичних заняттях є важливою складовою успішного засвоєння матеріалу. У разі пропуску занять студент повинен відпрацювати пропущені теми в установленому порядку. Завдання (тести, індивідуальні, контрольні, презентації) виконуються у визначені строки. Несвоєчасне подання без поважної причини знижує оцінку або може бути не зараховане. Усі виняткові ситуації узгоджуються з викладачем індивідуально. Оцінюється якість участі у дискусіях, здатність аргументовано висловлювати власну думку. Пасивна участь або порушення дисципліни негативно впливають на поточний рейтинг. Студенти зобов'язані дотримуватися правил етичної поведінки, поваги до викладача та одногрупників. Неповага, некоректні висловлювання чи порушення навчального процесу розглядаються як дисциплінарні порушення згідно з положеннями університету. Студенти можуть отримати додаткові бали за участь у наукових конференціях, круглих столах, проєктах, підготовку публікацій або проходження курсів неформальної освіти, пов'язаних із тематикою дисципліни. Такі бали зараховуються за рішенням кафедри міжнародних відносин. Результати неформальної освіти (сертифіковані онлайн-курси, тренінги, воркшопи) можуть бути зараховані в межах дисципліни відповідно до Положення. Викладач відкритий до комунікації зі студентами в межах консультацій, електронної пошти та навчальної платформи <https://d-learn.pnu.edu.ua/>. Рекомендується завчасно домовлятися про консультації, узгодження тем індивідуальних робіт і порядок відпрацювань.

8. Рекомендована література

- Бебик В.М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: [Монографія]. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 384 с.
- Бевз Т. А. Партиїні системи сучасної Європи: порівняльний аналіз. — Київ, 2019.
- Белов О. Ф. Порівняльна політологія: навчальний посібник. — Київ: Знання, 2014.
- Білоус А. О. Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. посіб. — К., 1997. — 200 с.

- Васильєв В. В. Системи державної влади в країнах Європи. — Київ, 2015.
- Голосніченко І. П. Правосуддя та судові системи в європейських країнах. — Київ, 2018.
- Гелей С., Рутар С. Політологія: Навч. посіб. — 6-те вид. — К., 2004. — 645 с.
- Георгіца А. З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн. — Чернівці, 1994. — 137с.
- Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики. — Чернівці, 1998. — 483 с
- Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи. — К., 1995.
- Кармазіна М. Еволюція партійних систем у постсоціалістичних країнах Європи. — Київ: ІПіЕНД НАНУ, 2017.
- Коломїєць Ю.М. Інститут глави держави в системі органів влади й управління зарубіжних країн. - Харків, 1998. - 244 с.
- Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. — К.: Укр. Правн. Фундація. Вид-во "Право", 1996.
- Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О. Ріяка (керівник авт. кол.), В.С. Семенов, М.В. Цвік та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 512 с.
- Копиленко О. Л., Богашева Н. В. Конституційне право зарубіжних країн. — Київ: Юрінком Інтер, 2017.
- Кресіна І. О. Політичні інститути і процеси: український і зарубіжний досвід. — Київ: Наукова думка, 2019.
- Литвиненко А. Політичні партії Польщі: трансформація та сучасність. — Київ, 2018..
- Малишко М. Конституції зарубіжних країн та України. — К., 2000. — 112 с..
- Мартинюк О. Політична система Угорщини: трансформація, інститути, виклики демократії. — Київ, 2020.
- Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. — К.: Видавничий центр "Академія", 2002. — 528 с.
- Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційні виміри. - Л.: Тріада плюс, 2004. - 392 с
- Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. — К.: Знання, 1996. — 462 с.
- Шаповал В. Вищі органи сучасної держави: порівняльний аналіз. - К., 1995. - 134 с.
- Шаповал В. Державний лад країн світу. - К., Український Центр Правничих Студій.- 1999. - 320 с.
- Шаповал В. М. Конституційне правосуддя в Європі: порівняльний аналіз. — Київ, 2015

Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. - К., 1993. - 143 с.

Шаповал В. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. - К., 1997. - 264 с.

Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посіб. - Л.: Тріада плюс, 2004. - 528с.

Юридична енциклопедія. - К., 1998. - 672 с.

Інформаційні ресурси

**Законодавчі акти, нормативні документи, інструктивні, методичні матеріали та
рекомендації міністерств і відомств:**

Наукова бібліотека КНУ. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/>

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Викладач

Струтинська Т.З.